

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság veszprémi vándorgyűléséről

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1967. október 27 – 29-én Veszprémben tartotta meg öszi vándorgyűlését. A TIT Irodalmi és Nyelvi Szakosztályának Országos Választmányával és a Veszprém Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságával közösen rendezett vándorgyűlés résztvevői kettős évfordulót ünnepeltek ez évben: a Nagy Októberi Szocialista Forradalom ötvenedik és Ady Endre születésének kilencvenedik évfordulóját. Ez a kettős megemlékezés adott külön jelentőséget a háromnapos megbeszélésnek.

A gyűlést *Komlós Aladár*, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság elnöke nyitotta meg. Megnyitó beszédében felhívta a figyelmet, hogy Ady Endre és az új típusú szocialista állam születése évfordulójának együtt ünneplése szimbolikus jelentőségű. Hangsúlyozta, hogy Ady Endre nemcsak a magyar, de a világforradalom költője is volt, művészte túlnőtt a szűkebben vett magyar problémákon; annak a nagy változásnak a közvetlen előkészítője, énekese volt ő is, melyet a Nagy Októberi Szocialista Forradalom valósított meg. Kiemelte, hogy Ady nemcsak mondanivalójában volt forradalmár, hanem kifejező eszközeiben is forradalmat jelentett.

A vándorgyűlés e kettős évforduló jegyében folyt le, s az elhangzott referátumok is ennek megfelelően két témakörrel foglalkoztak: az első napi ünnepi ülés a szovjet irodalommal, a második és a harmadik nap előadásai és hozzászólásai pedig Ady Endre művészetének időszzerű kérdéseivel.

A forradalmi évforduló ünnepi előadását *Kardos László* tartotta „Szovjet irodalom – magyar olvasó” címmel. Történelmi áttekintést adott a szovjet irodalom magyarországi útjáról, fogadtatásáról a Nagy Októberi Szocialista Forradalomtól napjainkig. Beszélt azokról a szinte áthidalhatatlan akadályokról, amelyek az ellenforradalmi Magyarországon a szovjet irodalom elterjedése és megismerése előtt állottak. A szovjet irodalomból csak Gorkij egyes művei és Solohov Csendes Donja került el a magyar olvasókhöz, azok is gyakran meghamisítva, eltorzítva, s csak egy szűkebb réteghez. Népünk csak a felszabadulás utáni években ismerkedhetett meg a szovjet írók alkotásaival, ekkor fordítottak le minden fontosabb művet magyarra. A személyi kultusz kihatásai és a nem egyszer válogatás nélküli, alacsony színvonalú fordítások miatt azonban az ötvenes évek elejétől átmenetileg csökkent a szovjet művek iránti érdeklődés. A hatvanas évek elejétől azonban – állapította meg *Kardos László*, fejtegetéseit konkrét példákkal is illusztrálva – a szovjet írói alkotások magyarországi elterjedése újabb reneszánsznak lehetünk tanúi.

A következő napok referátumai és hozzászólásai Ady Endre életművével és költészetének világirodalmi jelentőségével foglalkoztak. A vita középpontjában az a kérdés állott, szinkronban volt-e Ady művésze a kortársi nyugati irodalommal? Elkésett szimbolistának kell-e Adyt tekinteni, Baudelaire, Verlaine, Rimbaud hazai megfelelőjének, aki az elmaradt magyar viszonyok következtében csak évtizedekkel később honosít meg egy Franciaországban már túlhaladott irányzatot, vagy a vele egy korban élő Apollinaire-rel egyenlő értékű, korszerű művészet megteremtőjének? Első esetben Ady – s ilyen nézetekkel meg ma is találkozhatunk – csak számunkra jelentett volna újat, provinciálisan magyar jelenség volna. A felszólalók kivétel nélkül egyet értettek abban, hogy Ady mind mondanivalójában, mind művészi eszközeiben az élen járt, korszerű volt, helye a világirodalom élvonalában van.

Az Ady-problémák megvitatását *Király István* „A költő értelemkeresése” című, Ady világnézetének alakulását elemző, gazdag példaanyaggal illusztrált előadása vezette be. Azt a kérdést vizsgálta, hogyan függ össze Adynál az istenes versek megjelenése a kor társadalmi problémáival, egyfajta időleges társadalmi elbizonytalanodással. Megállapította, hogy Ady istennel vívódó versei nem a „túlvilágiság” felé mutatnak, hanem nagyonis „evilágiak”. A hit és a hitetlenség, az istenkeresés, a perlés, az istennel való küzdelem jut bennük kifejezésre, mely végső fokon nem más, mint az „értelem keresése”. Megállapítását Ady-versek elemzésével támasztotta alá, közülük „A Sion-hegy alatt” című költeményt részletesen elemezte. Kifejtette, hogy Ady pályájának nagyobb felében nem volt istenhívő, istenes versei egy meghatározott korszakához kapcsolódnak, mely 1908 táján „Az Illés szekerén” című kötettel kezdődik, s még a világháború előtt végetér. Más értelmet kapnak ezután a bibliai szimbólumok is Ady költészetében.

Király István előadását hozzászólások és vita követte. Elsőnek *Rónay György* szólt hozzá és vitakozott *Királynak* azzal a megállapításával, hogy Ady istenes versei egyetlen korszakhoz kapcsolhatók. Nem értett egyet azzal, hogy Ady bármikor is ateista lett volna s példákat hozott háborús lírájából isten-hitének, isten-élményének bizonyítására. *Bessenyei György*, Révaival vitázva, a statikus Ady-kép helyett Ady költészetének dialektikus értelmezését hangsúlyozta. Szerinte a dekadens témákban is ott van az egészséges élet és az emberség utáni vágy, nem két lelke volt Adynak, hanem a világot dialektikus ellentétben ábrázolta. *Kovács Kálmán* Ady jelkép-rendszerét vizsgálta, finom érzékkel közelítve meg, tárva fel annak újszerűségét. Elemzésekkel mutatta meg, hogyan fejezi ki szimbolizmusa modernségét és forradalmiságát, mely

istenes verseiben éppúgy kifejezésre jut, mint úgynevezett dekadens verseiben. Ugyanezzel a problémával foglalkozott *Kardos Pál* is hozzászólásában.

Délután *Kovalovszky Miklós* tartott beszámolót az Ady-filológia helyzetéről. Ismertette az eddig elért eredményeket, részletesen elemezte, hogy a kitzított feladatok közül eddig mi valósult meg s melyek a legsürgősebb tennivalók. Kiemelte, hogy feltétlenül el kell készíteni egy filológiai pontos, hiteles Ady-életrajzot, és a további munkálatokhoz szükséges egy Ady-szótár készítése is. Elengedhetetlennek tartotta továbbá a kritikai kiadás munkálatainak meggyorsítását, különösen a versek minél előbbi megjelentetését. *Gáldi László* az Ady-szótár mellett Ady versmondattanának elkészítését is javasolta, sürgetve Ady verselése és a francia sanzon egymáshoz való viszonyának kutatását. Fontos feladatként említette a közép- és kelet-európai Ady-kultusz vizsgálatát, mely az itteni esetleges Ady-hatásokra is fényt derítene. *Király István* is hangsúlyozta a hatáskutatások fontosságát. Szükségesnek tartotta egy Nyugatnyelvújítási szótár elkészítését, mely megmutatná, mennyiben forradalmasította a Nyugat-nemzedék a magyar irodalmi nyelvet. *Nagy Miklós* az 1956. évihez hasonló Ady-értekezlet összehívását javasolta, ahol határozatok születnének a legfontosabb megoldandó Ady-problémákról; hasznosnak vélte Hatvány „Így élt Petőfi”-jéhez hasonló, Ady napjairól szóló kiadvány összeállítását is.

Voigt Vilmos „Ady versművészetének újszerűsége” címmel tartott figyelemre méltó előadást. A nyugati vers-interpretációs módszerek eredményeit gyümölcsöztetve újszerű módon elemzett három Ady-verset („Sírni, sírni, sírni,” „A Hadak útja”, „Az utolsó hajók”). Azt kísérelte meg bemutatni, mennyiben hozott Ady verselése, versépítkezése nyelvében, kifejező eszközeiben is újat, illetve az új mondanivaló hogyan hozta magával szükségszerűen az új formát is. Referátuma élénk vitát váltott ki, több hozzászólás hangzott el (*Gáldi László*, *Kardos Pál*, *Kovalovszky Miklós*, *Miklós Pál*, *Szabolcsi Miklós*), s többen polemizáltak is interpretációs módszerével, illetve egyes megállapításaival.

A vándorgyűlés harmadik napján *Koczkás Sándor* „A megnőtt Ady” címmel a költő művészi nagyságának, egyetemességének, korszerűségének a kérdését vizsgálta. Értékes, új szempontokat felvető referátumában Ady „Mindent akarásából” indult ki, s rámutatott, hogy éppen ebben az egyetemességre való törekvésben van Ady igazi nagysága. Azért tudott Ady fölébe nőni a provinciálisan magyar problémáknak, mert az egyetemesség, az egész emberiség felől közeledett hozzájuk. Így lehetett egyszerre a magyarság és a világforradalom költője, a Magyar Ugar énekese és a legkorszerűbb nyugati irányzatokkal is szinkronban levő művész. Ezután Ady költészetének utóéletével és maiságával, ma is aktuális voltával foglalkozott.

Koczkás Sándor előadásához kapcsolódott *Horváth Jánosné*, aki felszólalásában Ady és az ifjúság, Ady és az iskolai nevelés problémáit analizálta; s ehhez szólt hozzá *Pálmai Kálmán* és *Makay Gusztáv* is. *Szalatnai Rezső* a harmincas években, Csehszlovákiában, az ifjúság körében kialakult Ady-kultuszról beszélt. Hozzászóltak még a vitához, egy-egy részletkérdést érintve: *Bodnár György*, *Kabedó Lóránt*, *Kardos Pál* és *Szabolcsi Miklós*.

A háromnapos előadásorozat, és a vele kapcsolatos vita érdembeli értékelése nem lehet egy rövid, vázlatos beszámoló feladata. Ez annál is inkább lehetetlen, mert a felvetett problémák annyira sokoldalúak, szerteágazóak, hogy külön-külön is alapos elemzést érdemelnének. Emellett az elhangzott előadások a különböző folyóiratokban egyébként is megjelentek, vagy meg fognak jelenni. Summázásképpen itt csak annyit kívánunk megállapítani, hogy a vándorgyűlés legfőbb érdeme az Ady-kutatások mai állásának felmérése mellett egy korszerű Ady-kép kialakítására való törekvés volt. Napvilágra hozta a vándorgyűlés azokat a kérdéskomplexumokat, amelyek az Ady-kutatókat elsősorban foglalkoztatják, s többé-kevésbé világossá váltak azok a feladatok is, amelyek a közeljövőben megoldásra várnak ahhoz, hogy Ady Endre elnyerje az őt megillető helyet mind a magyar, mind a világirodalomban.

Kispéter András

Az Irodalomtudományi Bizottság 1967. évi munkájáról

A Bizottság 1967. évi ülésén számos időserű probléma megvitatása és több elvi, tudománypolitikai kérdés napirendre tűzése révén igyekezett elősegíteni szaktudományunk fejlesztését. A Bizottságban már régebben fölmerült egy verstani-stilisztikai munkabizottság létrehozásának gondolata. Az elhanyagolt verstani és stilisztikai kutatások tervszerű mederbe való terelésének, a szétszórótt témák és egyéni kezdeményezések akadémiai összefogásának és irányításának szükségességét nemcsak a különböző vitákon elhangzott hozzászólások sürgették, de az 1967. évi nagygyűlési osztályülésünk vitája is megerősítette. Egy ilyen munkabizottság